

HOMÉROSZTUDOMÁNY

A szavakká-szentesült szóbeliség kora az írásbeliség kultúrfokának kétségtelen alapja. Mikor az ember önmagát-kifejezni akarásának vágya a szóbeliség után az írásbeliség igényéhez folyamodik, majd az írástudás idején, különösképpen pedig a sajtó elterjedése óta az ember azokat az irodalmi műveket olvasta és olvassa szívesen: azaz egyáltalán, melyekben sajátmagának igazolásait, vagy legalábbis — a mű mondanivalója és a művet tudomásulvevő egyén élnivalója között — bizonyos kapcsolataalkotás lehetőségeit tudja, vagy véli megláthatni. Egy társadalomra — eo ipso — akkor gyakorol funkciót egy irodalmi mű, ha a művet a társadalom befogadni hajlandó. A mű bevételeének funkciójára, a társadalom akkor mutatkozik hajlandónak, ha a műben önmagának valamifajta tükörképére ismer. (Speciális „tükrök“ képei persze lehetnek torz, gúny, vagy egyenesen fordított képek!) Irodalomtörténeti sikok nagyító, vagy kicsinyítő felvételeiben pillanatnyi eltolódások szoktak mutatkozni: korán, tehát éretlenül nagyra tartanak egy művet, az ilyen értékelésből származó hibát a progresszív fejlődés lekoplatja; de megesk, hogy egy előrenéző, a mű keltekezési korával szemben túligényes alkotást csak későbbi fejlődési állapot igazol be. A kisszámú kivételtől eltekintve, a nagy műveket — általában — már a saját koruk is megérti, és a legnagyobb műveket a legtöbb kor számotartja, az európai irodalom „hegyláncának legelején égígszökő magas csúcs csodájá”¹ pedig minden kor. Ennek a hegycsúcsnak szelleméhez zarándokol ihletért — közvetve vagy közvetlenül — minden nagy költő, ennek a hegycsúcsnak a magasságai felé vezető és a magaslati levegőhöz hozzászoktató úsztásain tartja meg lelkiismeretvizsgálatát — úgyszintén: közvetlenül vagy közvetve, nyíltan vagy többé-kevésbé tudatosan — minden alkotó. Homeros az első európai költő: *realis*ta. Azóta is a szabadságot akaró költők számára a lendítőkerek, a társadalom gazdagságának egyszerűen és kereken: *felbecsülhetetlen* kincsesháza, és *ugyanakkor* a forma tökéletességének — egy Goethe, Hölderlin, vagy Hofmannsthal szerint is — utolérhetetlen mestere. (Figyelman kívül hagyva „természetesen” a saját műfajának: az eposznak történetében elfoglalt, minden szempontból első helyét; t. i. ez a pozíció önmagában és önmagáért nem is olyan „természetes”!)

Miért megy az ember csaknem háromezer év óta Homeroshoz? Mert *emberalakú* istenek által „irányított” műveiben az ember mindig magamagára ismerhet. Hiszen a homéroszi kor Európa önmagára ébredésének és öntudatosulási folyamatának megszületési ideje. „A” Homerosban jelentkező költészetteremtő megnyilvánulás az apaság, — a művet átvevő, magá-

¹ Marót Károly: Homeros, 23. 1. (Egyetemi Nyomda kiadása, Budapest, 1948.)

ban hordó, „felnevelő“ és továbbhagyományozó görög közösség az anyaság funkcióját vállalja és teljesíti. Az apa is és az anya is bízik önmagának genetikai potenciájában. Ez a bizalom szüli az ember saját képmására a görög isten² és ennek a kultúrát teremtő istenvilágnak bibliáját: a görög eposzt. A mű alapadottságainak korlátlan lehetőségeihez járul a páratlanul tökéletes technikai kivitelezés; ezeknek a tényezőknek egymást erősítő hatása megmagyarázza azt, hogy éppen Homeros lett a világirodalom normájává: hozzá igazodtak — olykor pedig tőle tértek el: de apaságának mágiája nyugalmi helyzetűnek rendíthetetlen stabilitásánál fogva a dialektika minden váltakozása számára permanens dinamizmust produkál. Akármilyen összefüggésben, akárhol a földön és akármelyik évszázadban: az Akárkinek szól. A két legmélyebb emberi érzés: szabadság és szerelem fűti a két eposzt; harag és hősiesség, illetőleg hűség és áldozatváltalás természetes és szerves megnyilvánulási jelenségei. A „legrégebbi és legjobb“ európai irodalmi mű egy ázsiai romhoz fűződik, valamiért „ázsiai“ születésű az első „európai“ költő; aki történetív: emberivé alakít meg nem történt, a történet homályába belevesző, vagy saját korabeli „történéseket“; de „a történelmet“, (a megtörtént tényeket!) karakterisztikusan kerüli. Mintaszerű realizmusa nem azonosítható „reáliák“ tárolásával, — mint kiderült, még természettudományos gondolkodású kor ásatásainak segítségével sem. A homéroszi habitus azonos az alkotó tehetségek szellemi életet teremtő és az embert a nem-embertől megkülönböztető szellem objektíválásának és tudomásuladásának valóságára törekvő lelkületével. Így a rapszódoszok énekes társadalmi osztályának öntudata az antik irodalom nagyszerű keletkezésének homéroszi korában úgy teremti háromezredes, tiszteletreméltó distanciát az eposz hőskora és a saját kora között, hogy az Ilias és az Odysseia „lelke“ a bekövetkező háromezer esztendő váltakozásainak selejtező tüzein halhatatlan lett. Örökké élő, hiszen — mutatis mutandis, de esetleg „ugyanúgy“ ipsissimis-történései — bármikor „megtörténhetnek“. Jól megírta egy angol klasszikus-filológus a második világháború utolsó esztendejének légi, tengeri és szárazföldi pusztításainak idején: mindazokon a helyeken, ahol az ókor Odysseusa és az újkor Faustja megtalálja az olvasót, ott van egészen biztosan Európa.⁴ A sokat szenvedett kontinens ilyen összefüggésben a lélek Sokrates-megálmodta immunis Olymposza; és így vált a homéroszi leíró költészet a „Logos“-ra-figyelők bibliájává.

Fentmondottakból következik, hogy a homéroszi társadalom a köz-költészetből⁵ magarávallalva az egy nagy költő genialis teremtőerejét: az anyaság lényeges jegyeinek szóval-tettel⁶ hordozójává alakult a görög költészet megszületésében. Homeros három látható dimenziója: a múltat a jelen számára a jövőért realizálja, és az epikus módszerrel művészete minden propagandaizű tendenciát kiküszöböl. A nagy alkotó individuumnak és

² Viszont: nem az isten képmására az embert, — miként a mi monotheizmusaink megcselekedték.

³ Marót könyvének — Hor. Ep. II. 1. 28 skk. sorához fűződő — alcíme.

⁴ Az idézet befejezése: ...és minthogy könyveinket kézbevenni alkalmunk nincs, és a tanítás meg a tanulás a háborúskodóknak nem szívügye, a mi Európánkat nem látom.

⁵ Kiváló elnevezés Marót nomenklaturájából.

⁶ Itt a szóbeiség-írásbeliség görög viszonylataira utalunk!

a nagy kollektivumnak kölcsönös munkája és élménye ez a „közköltészet”.⁷ Minthogy a huszadik század kollektív kora különösen elvárja a kollektivum nagy akarásait maradandó formában megjeleníteni-tudó alkotót, ezért a századnak minden világszemlélete, elsősorban pedig a dialektikus a legnagyobb tisztelettel és tanulni-vágyó szeretettel tekint Homerosra, a haladhi-kész emberi közösséget a nagy egyéniség tehetségével kiszolgáló mesterre. Szükségszerű, hogy mindenekeelőtt a korszerű Homeros-tudományt *ilyen*, a közösségnek — a homéroszi korban ugyanúgy, mint ma aktuális — követelményeit, a tudomány területén, kielégíteni törekvő „eros” hajtsa Homeros felé.

Tehát a jelenkor *Homeros-tudományának* a „mai Homeros“-t kell adnia. *Feladatai*: a homéroszi és a Homeros nevéhez fűződő munkák megfárgyalása, az ókor, középkor és az újkor Homerosának felvázolása, az irodalmi műveltség kezdetén álló homéroszi tökéletesség magyarázata s ezáltal az irodalomtudomány kezébe egy tömörítelensok záratt nyitó kulcs adása, a Homerosszal kapcsolatban jelentkező műfajgenealógiai — azaz minden műfajra reávonatkozó — kérdések vizsgálata, az eddigi Homeroskezelés elégtelenségének bírálata, végül Homeros szociológiai képeinek kidolgozása, *vonatkoztatva* a homéroszi korra és a későbbi fejlődésre.

Utóbbi „felvételek” közül a Homeros-korabeli az ú. n. „Homerosi kérdés” számára reflektor, míg a történeti fejlődés további menetén készítettendők nem alterálnak, sőt fokozottan megvilágítlanak az első: Homeros korára vonatkozó felvételt, (nem is tekintve e pillanatban a mű továbbélésének szempontjából — természetesen — lényeges mozzanatokak!). *Nincs* az imént említett befejezőkör problémáinak sorában Homeros és a dialektikus evolúció között surlódási megnyilvánulás, vagy törés. Sőt Homeros „számára” a dialektika éppen többletet és megnyugvást hoz — amint az idevonatkozóakat Marót műfajelméleti meglátásaival kapcsolatban majd kifejtem, — de ugyanúgy az evolúciós dialektika számára is a Kr. e. IX. századtól mindmáig folyvást „jelentkező”, mégis „változó” jelenség Homeros: bizonyítva a költő-Nestor a haladó evolúció és a *sajátmaga* rugalmasságát. Hiszen szellemi jelenség: mint pl. Homeros — születése óta — a haladásra tart igényt és egyrészt a homerosi organizmushak nem célja az evolúcióellenes megkövesítés, másrészt világos, hogy a hagyományokat tisztelő tudomány pedig nem követhet elszarusítási törekvéseket. Mert Hérakleitos óta nem titok: minden evolúció dialektikus. (A pozitivisták „evolúció” optimális esetben realista kriticismus.) És éppen a Hérakleitos-példa rámutat arra, hogy történeti átvlatokban evolúció nélkül gondolkodni képtelenség. Pedig Hérakleitos (ókor!) demokrácia-ellenes magatartása köztudomású! (Hérakleitos jóbarátját; Hermodóroszt a demokrácia száműzte! V. ö. Strab. 4, 642.) Tehát ha valaki haladás és demokráciaellenes, (a Kr. e. V. század demokráciája abban az időben a lehető legmesszebbmenően progresszív demokrácia: Hérakleitos gyűlöli is!) még akkor is *kell*, hogy evolucionista legyen. Egyrészt az Aristoteles által nagyon helyesen hylózoistának, azaz a nyagelevűnek nevezett gondolkodó a matematika

⁷ Miután Marót kutatásainak egyik eredményeként a „közköltészet” fogalmi köre világos, továbbra is használható Horváth J., Marót K. és T.-Waldapfel I. szerint a (Marót megoldásáig!) elértésekre alkalmas adó régi: „népköltészet” terminus is.

absztraháló irányzataitól idegen, hasonlóképpen, azokkal fel nem fogható. Másrészt a Hérakleitosról megírt disszertációja óta Spenglert oly gyakori történelemelméletet-pesszimizisztizáló túlzásaira ihlető és azokba őt belesodró (ugyancsak ázsiai) görög filozófus mégis evolúcionista! Vagyis demokráciaellenes magatartás is evolucionizmust teremt a görög földön — a próza kialakulásakor, hátmég *mennyire* evolucionizmus jellemzi a görög „köz” és minden idők „közönsége” számára alkotó Homeroszt... Hérakleitos 130 ránkmaradt töredékének evolucionizmusa csak „logikai”, de az Ilias és az Odysseia 48 énekének minden gondolata a közköltő érzelmi determináltságánál fogva is evolucionista. Az Ilias minden rokonszenves alakja *meliorative* és *determináltan emberreszabott* — nem beszélve az Odysseianak oly gyakori, az önmagára ismerő és önmagát kiismerő polgári életforma negációja felé haladó szándékairól és céljairól. — De éppen az Ilias II. énekének 212 skk. soraiban szerepeltetett Thersites ellenszenves az egy nagy költő szíve számára éppúgy, mint embolia az „egy nagy” közösség Tróját-ostromló, becsületvédő vérkeringésében: A „férfiak dicsőítője” által maradandó irodalmi formába öntött és a nép legjobbjai: „népek pástorai” által *vezetett népi* vállalkozást ez a Thersites hátramozdítja és megsemmisíteni próbálja — eredménytelenül, mert a „sokeszű” Odysseus tervét leleplezi, sképtrófnal megveri és az agorából kidobja. Ugyanez a Thersites a demagógia alantas eszközeit vette igénybe: Marótnak egy 1930-ban megjelent publikációja szerint is. Akkor — Talthybios mellett — miért éppen Thersitest hozza az illusztris tudós-szerző az Ilias mélygyökerű demokráciájának igazolására, miért vél Thersites „megélt” alakjának, egy *ilyen* alaknak a lovagi eposzban való felléptetéséhez „közmegértést” kölcsönözni. Végülis Marót szubjektív joga, hogy a valóban *haladó* Iliásról, a mai Homeros-tudomány számára bizony — nézetem szerint — éppen ilyen értelemben is *sokatmondó* és lényeges Iliásról, a tényeket illetően nagy művének csak egyetlen oldalán nyilatkozik meg. Miközben ezt megállapítom: az örömmel üdvözölt, csak kevésnek talált Marót-féle említett összefüggésen belül a kiváló kutató interpretációját a Thersites-felléptetés kérdésében nem fogadom el a *haladó* Ilias apologiájaként márcsak azért se, mert a lovagi eposz „hegymagas” *evolucionizmusának* méltó szellemében⁸ „az egy nagy költő” demokráciája megvetette és szeparálta a görög költészetet befogadó görög társadalom számára legellenzenvesebb Ilias-ember demagógiáját: olyannyira, hogy Homeros demokráciája *lesujtott* Thersites demagógiájára.

Marót: „Homeros” c. könyve a közelmúltban jelent meg. Marót Károly az ókori egyetemes történet tanára a budapesti egyetemen. Homeros kutatásával negyven éve foglalkozik, egyik első nagy tanulmányának, (gondolom, doktori értekezésének) már ez a tárgyköre: Fejezetek a Homeros-kérdéshez. (Franklin, Budapest, 1907.) Tudományos munkásságát mindmáig az élet minden jelenségét figyelemmel kísérő „synopsis” jellemzi: a részletelemekből az Aristoteles-sürgette általános, a változókból a

⁸ Horatiusnak és az evolúciónak az *ellentéte* — a mi felfogásunk szerint — nem exisztál, elég ha valaki első tájékozódásként a Berzsenyiben visszhangzó Horatius ódákká formált „régis és jó” haladást-akaró készségére gondol. Az evolúció nem kerékkötője a kultúrát-teremtő és mindmáig ösztönző, sőt a legjobb modern alkotók esetében irányító és fejlesztő antiquidás appercepciójának, Ilion számontartásának és Ithaka továbbörzésének.

változatlan kiválasztása. Költészet-tudományi és néprajzi kutatásainak biztos alapja a művek keletkezésének pszichológiai és biológiai vizsgálata. Ilyen értelemben írta róla Ökrös László a közelmúltban „Az alföldi népzene-kutatás feladatai“ c. igen ügyes dolgozatában: a népzene-kutatás mai feladatainak megoldásához „a kivezető út koncepcióink, magatartásunk átfarmálásával és Marót Károly elgondolásához való igazításával“ található meg. Így vált a Marót által felfedezett sublogikus állapot tudományos beigazolása — hogy ismételten pl. az etnográfia és szántszándékkal ne a klasszika-filológia vagy az irodalomtudomány területeire utaljunk — az Ortutay Gyula annyira jelentős Fedics Mihály-kutatásai kiértékelésében a normává. Ma már világosan látjuk, hogy a Homeros-probléma tökéletes megoldásához vezető úton és ezzel párhuzamosan Marót a tudomány több elvi jelentőségű kérdésére derített napvilágot a tőle megszokott világossággal és szabatossággal. Homeros-kutatásainak *igazi* kis tükre ez az új könyv, (elmellőzve az ú. n. „kis tükrökre“ gyakran jellemző sancta simplicitást és problémátlanságot: ami végül is a teljes tudomnytalanság fokával azonos). Tehát igazán művelt nagyközönség számára *ilyen* könyvek hivatottak a tudomány korszerű munkaterületeiről beszámolókat nyújtani.⁹

A szerző a görög irodalom elején jelentkező páratlan „tökéletesség“ keresésére indult el, és az „érthetetlen többlet“ végső titkát oldotta meg a pszichologia, összehasonlító vallástörténet, ethnographia, összehasonlító irodalomtudomány filozófiává szélesített módszertanaival, másrészt önálló költészet- és műfajelméleti kutatásainak elvszerűen egységes alkalmazásaival. Mindenekelőtt az „alapokat“ tárgyaja meg: az eposz-szövegeket, az Ilias első szavának, a ménisznak, azaz a haragnak motiválódását (nem is Ilion=Trója elestével, hanem Hektor halálával végződik az Ilias!) és az Odysseiában — már Aristoteles Poetikájában felfedezett — hazatérő férj stereotip közköltészei „mesemenetének“ homerosi kifejtését. Ezután kerül sor az epikus Kyklos, — de az Ilias és Odysseia mellett subjektivitás, hatásvadászat és tudálékosság folytán messzire elmaradt — jellemző vonásaira. Az ókori írott hagyomány legelején a költő életére vonatkozó adatok közül az ú. n. „Cartaman Homeri et Heisiodi“ helyezkedik el. Ezenkívül hét Homeros-életrajz maradt ránk. Éppen a régebbi ókor tulajdonított az Iliasnál és Odysseiánál jóval több alkotást Homerosnak, a görögség a kvantum nagyságán nem ütközött meg (egy-egy drámaköltő 100—150 drámát is alkotott!) Bennünkét inkább minőségi tökéletessége lep meg.

⁹ Említsük meg még Marót kutatásainak jellemzéseként néhány lényeges munkáját: Fejezetek a Homeros-kérdéshez (1907); Homeros harcleírásai és az epikus műfaj kialakulása (Csengery- emlékkönyv, Szeged, 1926); Aus der Frühzeit der Epik (Raccolta Ramorino, Milano, 1927). Különösképpen: Les Origines du Poète Homère. Kiemeljük még a homerosi előadásra vonatkozó dolgozatait: hasonlatok; különös beszédkezdetek; néma-beszéd; állandó kitételek jelentősége; további könyvei és dolgozatai közül: Liránk egy fejezetéhez (1916), Homerosus Comparatus I—IV., A háború, mint költői lehetőség (1918), Kronos und die Titanen (1932), A szellemi élet kezdetei (1931), Alkat és közösség a szellemi életben (1936), Survivance (1937), Herodotos prózája (1943), Fejezetek a magyar néprajz módszertanához (1940). Lényeg és Gondolat; A költészet lényege és formája; Survival és Revival (1945), stb. Végül Homerosra vonatkozó külföldi tudósok munkáival — Marót foglalkozott — főleg — az Egyetemes Philológiai Közlönyben 1908—1938 között megjelent bírálatokban; így U. von Wilamowitz-Moellendorff, E. Drerup, A. Roemer, E. Bethe, I. W. S. Blum, stb.

A költőnknek és művének továbbélése legtöbbet köszönhet a Peisistratos-féle redakciónak. Archaeologiai emlékek — különösen a pozitívista archaeologia — a homéroszi kérdést megoldani nem tudták: sem a Schliemann és Dörpfeld-féle ásatásokkal, sem a boghazkői ékiratos agyagtáblákkal.

Munkájának második részében Marót i. v. elveinek kikísérletezésével foglalkozik. Ugyanis „a Homeros-kérdés józan kritikai rostáját“ (Trenčényi—Waldapfel Imre) nálunk utoljára Csengeri János 1907-ben megjelent, ma már nem egy szempontból elavult munkája adta. Míg Marót tárgyalásmenetének mérlegéből világosan kitűnik, hogy a XVI. századbeli olasz humanisták által „felfedezett“, Perrault és D'Aubignac¹⁰ által kiélezett ú. n. „Homerosi-kérdés“ megoldására még az unitárius és lythikus iskola — már Goethe lázbaejtő — beláthatatlanná dagasztott szakirodalmá is képtelennek bizonyult.

Szerző a homerosi epika forrásainak tiszta és nyugodt kiértékelési tükrében feldolgozza egyrészt az egyéni alkotás, másrészt a közösségi hozzájárulás nyomait. Ezek után a kézzelfogható adatok birtokában bárki rábízhatta magát a homerosi költészet igazi megértésének ügyében Marót könyvének logikájára. Nép- és műköltészet alternatíváját nem ismeri el: egyfajta költészet van; a jó költészet, az egyén és a közösség kollaborációjából származó. Ilyen értelemben várja el a költő lelkének „menhnyi manáját“ Petőfi a nép számára. Ugyancsak ezt célozza Goethe: „Wer nicht eine Million Leser erwartét, sollte keine Zeile schreiben“. És éppen azért, mert Homeros ebben az irányban: az egyén tehetségének a közösségbe való átadásában is a legfőkéletesebb, csodálkoznak el még modern angol humanisták is azon, hogy — másrészt — stílusképző szempontjából pl. „többek közt még Shakespeare is mennyire alatta maradt a helléneknek“.

Az egyes műfajok sorrendi kialakulása és a nagy alkotó-művészek megjelenése: azaz megszületése független a korok váltakozó, évszám szerint növekvő rendjétől és a technikai civilizáció megduzzadásától. Alkotók és helyzetek szerencsés találkozása a szükséges és kívánatos előfeltétel! Minden műfaj, minden emberi közösségben *benne van*; és a vak végzet, (Hofmannsthal *Lorisának* találó szavaival:) „das Zufällig-Zugefallene“ dönti el, hogy eposz, líra, vagy dráma lesz-e az emberi természet mélyén bentülő irodalomteremtő vágyának a kiütközése; illetőleg, hogy a megalkotó-kivitelező *ember* személye mikor és hogyan adatik meg. Ott, az előázsiai ionok között *volt* talaj az eposzvágy tökéletes kivitelezéséhez. Ha dialektikusan gondolkozunk, akkor — Marót megoldásától függetlenül is érthető, hogy a legsúlyosabb hiba egy-egy műfaj „primátusa“ mellett pálcát, még inkább kardot törni. (U. i. a „kiváltságos műfajnak“ kiindulási alapként való minősítése a tézis-antitézis-szintézis szellemében, a pillanatnyi követelményekhez igazodva, ki- és felcserélhető.) Különösen és jellegzetesen az eposz-tézis — ez sokban Homeros progresszív-teremtő geniuszának köszönhető — hordja magában a líra-antitézist, illetőleg dráma-szintézist: (aszertint, hogy a tézisben már *ab ovo benne* lehet, sőt *kell* hogy legyen, az antitézis — mintegy préfiguráltan, sőt olykor a szintézis is.) Tehát ha valaki a dialektika elkészítendő műfajelméletét egykor tudományos pontossággal kidolgozná, Marót kvintesszenciáját volna alkalmá — a dialektika általános-érvényűnek-nevezhető meglátásaival — szinte igazolni.

¹⁰ Conjectures académiques ou dissertation sur l'Illiade, 1715.

Az egyéni és közösségi elemek az epikában — szerző szerint felismerhetők ugyan, de akkor is csak az *egy* nagy költő tökéletességét bizonyítják, és lythikusan szét nem roncsolhatók. Ugyanezt az epikát előzményei nem magyarázzák, követői pedig tökéletlenebbek. A technikai tökély problémájának megoldásához az Ilias-költő Homeros-szal „majdnem” egyező, azonos helyzeteket élvező és méltányló Odysseia-költő léte juttat el. Így Homeros tökéletessége már nem is olyan példátlan rendkívüliség. *A nagy költő a végzet szeszélyes adománya*, és a legtermékenyebb helyzeti energiákat hivatott hírülhozni a Homeros-szal majdnem egyidőben existáló Odysseia-költő „mássága”. (Pl. egy Goethe mellett Schillert éppen a német klasszicizmus produkált, Arany János mellett Petőfi Sándort: „1848”).

Marót a külföldi és a magyar filológiában korszakalkotó művét — hozzászámítva az új könyv irodalmi apparátusát! — az irodalomtudomány legvilágosabb szellemű kutatóira, ugyanakkor a korszerű szépirodalom legválasztékosabb stilsztáira emlékeztető módon a század vízválásztójának táján úgy alkotta meg, hogy monográfiája a tudományelméleti, de kísérleti alapokon nyugvó modern kutatási következmények tökéletesen kivitelezett megvalósulása, a fiatal filológus-nemzedék útmutatója és nem utolsó sorban a hazai szellemtudomány kvalitásának hiteles próbája.

SEBÖK LAJOS

A TÁRSADALMI ZENETUDOMÁNY

A felszabadulással együttjáró változások nemcsak a társadalom szerkezetének jelentős átalakulását eredményezték, hanem a tudományok fejlődésének is új irányt adtak, vagy legalábbis az eddigi elgondolásokat nagy mértékben módosították. A tudományok formálódásának ez a szükségszerű irányváltozása különösen és elsősorban a néppel foglalkozó tudományoknál jelentkezett erőteljesen, többek között a népzene-kutatásnál is. Bár a fejlődésváltoztató ok, mely a koncepciók átalakulását eredményezték — a katexochén parasztlámpát fokozatos és következetes megszüntése — a népkultúra problémáinak tanulmányozói előtt már korábban is ismeretes volt, az 1945-ös változás azonban ezt a kérdést teljes erővel az érdeklődés középpontjába lökte, a parasztság felszabadításával. Az új helyzetben nyilvánvalóvá lett, hogy nem lehet tovább elodázni a társadalmi fejlődésből a néprajznak, így a népzene-kutatásnak is adódó problémákat, minth lehetett az elmúlt korszaknak a nagybirtok nyomása alatt álló rendszerében, hanem, éppen ellenkezőleg, tudomásul kell venni őket, szembe kell nézni velük. S ez a szembenézés és a problémák megoldására irányuló örekvés követelte meg azt a nagyarányú és újszempontrú átértékelést, melynek következményeként a fejlődés iránya lényegesen megváltozott, sőt a népzene-tudomány esetében szinte új tudomány kialakulását tette lehetővé. Ez az új tudomány a népzene-kutatásnak a kifejlesedett népi demokráciában és a szocialista társadalmi rendszerben egyedül lehetséges megjelenési formája: a *társadalmi zenetudomány*, mely szándékaiban már ma, megvalósulásában pedig holnap fog jelentkezni.

De amíg ennék felismeréséig eljutott a népzene-tudomány, más irányba is fejlődött, nemcsak tartalmi, hanem formai változásokon is túl.